

COMMUNITIES AND CERTAIN RELATED ACTS (2001/C 80/01). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12001C/TXT&rid=10>

9. TREATY OF LISBON AMENDING THE TREATY ON EUROPEAN UNION AND THE TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITY (2007/C 306/01) ; An official website of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT>

10. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 9. Ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

11. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text11>

12. Україна отримала статус кандидата на вступ до Євросоюзу 23.06.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3513191-ukraina-otrimala-status-kandidata-na-vstup-do-evrosouzu.html>

13. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-30>

Вороніжський Я. В.,

аспірант

Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ ІНСТИТУТУ ВИЗНАННЯ НЕОБҐРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ У ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Інститут визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави в Україні (далі – ВНА) є новітнім механізмом цивільної конфіскації (конфіскації без обвинувального вироку суду), що розглядається, як один з елементів системи протидії незаконному збагаченню, корупції та іншим кримінальним правопорушенням і що введено в дію майже у кожній країні Європейського Союзу

(далі – ЄС) зі своїми особливостями в залежності від функціонуючої правової системи.

Для країн ЄС його запровадження передбачено у:

1. Конвенції Організації об'єднаних націй проти корупції від 31.10.2003.

2. Конвенції від 16.05.2005 Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму.

3. Рамковому Рішенні 2005/212/ЮВС Ради ЄС від 24 лютого 2005 року.

4. Директиві від 3 травня 2014 року 2014/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради про замороження та конфіскацію засобів та доходів, отриманих злочинним шляхом у Європейському Союзі.

5. Резолюції 2218 (2018), Боротьба з організованою злочинністю за допомогою конфіскації злочинних активів, прийнята Асамблеєю 26 квітня 2018 року.

Спочатку інститут цивільної конфіскації введено в дію у країнах загальної системи права [1, с. 6–8; 2, с. 3], у подальшому – у таких країнах ЄС: Болгарії Греції, Естонії, Іспанії, Ірландії у 1996 році, Італії, Латвії, Литві, Люксембурзі, Мальті, Польщі, Португалії (в межах кримінального провадження), Румунії, , Федеративній Республіці Німеччині [1, с. 2; 3; 4, с. 27–28, 212–213; 5].

Створення системи антикорупційних органів, закріплення обов'язкового декларування осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі – уповноважені особи) та деяких інших осіб, приведення антикорупційного законодавства та диспозицій кримінальних правопорушень у відповідність до вимог Конвенції ООН проти корупції, введення адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю, криміналізація незаконного збагачення, недекларування та внесення недостовірних відомостей до декларацій, а також введення інституту ВНА стали одними з головних підстав для надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС [6].

Однією із невиконаних Україною вимог Європейської комісії [7] лишилось посилення боротьби з корупцією, зокрема, корупцією на найвищому рівні.

Отже, інститут ВНА є невід'ємною частиною заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією і контролю статків уповноважених осіб.

Цей механізм не є цивільно-правовою відповідальністю, а є майновою законною конфіскаційною санкцією та правовідновлювальним заходом суспільних інтересів, що застосовуються судом у межах норм

цивільного процесу та спрямовано на захист суспільних інтересів, застосування та наслідки якої є значно ширшими.

У справі *Paulet v. The United Kingdom* Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) [8]:

1) вказує про те, що превентивний характер цивільної конфіскації свідчить про її призначення з метою запобігання незаконному використанню майна. Ця конфіскація не передбачає доведення вини, яке слідує за обвинуваченням, і не є штрафом;

2) визнає, що така конфіскація переслідує мету, що відповідає загальним інтересам і прагне запобігти незаконному використанню активів, законне походження яких не доведено. Незаконні доходи не повинні захищатися Конвенцією [2, с. 262];

3) визначає цей наказ непропорційним втручанням у право, визначене ст. 1 Протоколу № 1 Європейської конвенції з прав людини (далі – ЄКПЛ), якщо відповідний власник майна повинен нести «індивідуальний і надмірний тягар» і порушено справедливий баланс між захистом права власності та вимогами загального інтересу».

У справі «М проти Італії» ЄСПЛ зазначив, що втручання в права заявника на мирне володіння своїм майном не було непропорційним до законної мети – захисту суспільних інтересів, держава використала право контролю за майном відповідно до загальних інтересів [9].

Загалом ЄСПЛ надає широкі дискреційні повноваження державі у регулюванні розмежування конфіскації, як карального і відновлювального заходу.

У справі «Джеймс проти Великої Британії» вказано, що цивільна конфіскація буде повністю сумісна зі статтею 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ у разі дотримання, якщо заходи призначено згідно із законом, переслідують законну мету та є пропорційними.

У п. 105 рішення у справі «Гогітідзе та інші проти Грузії» від 12.05.2015 ЄСПЛ зазначає, що правові стандарти допускають: 1) конфіскацію майна без попереднього кримінального обвинувачення; 2) переведення тягаря доведення законності походження майна на відповідачів цих некримінальних проваджень, зокрема цивільних проваджень «in rem» (у справі *Balsamo v. San Marino* від 08.01.2020 ЄСПЛ визнав правомірним видання наказів про конфіскацію на підставі переваги доказів); 3) конфіскацію майна і доходів, отриманих шляхом конвертації або перетворення цінностей, отриманих злочинним шляхом, або змішаного з іншим майном, що має законне походження; 4) застосування конфіскації до будь-яких осіб, які володіють майном без необхідної добросовісності.

У справах *Sejanina v. Austria* та *Ringvold v. Norway* ЄСПЛ вказав проте що цивільна конфіскація може застосовуватись також після

виправдання особи та суд може використати ті самі докази, що й у кримінальній справі незважаючи на виправдання особи.

Висновки. Згідно з рішеннями ЄСПЛ цивільна конфіскація: не є штрафом та не є покаранням, допустима поза кримінальним процесом і має полегшений стандарт доказування «баланс імовірностей» або переваги доказів та допускає перекладення тягара доказування на відповідача, якщо особа не несе додатковий («індивідуальний і надмірний тягар») тягар, повинна призначатися згідно із законом, переслідувати законну мету та бути пропорційною, у кожному разі необхідно перевірити розумний баланс між суспільним інтересом і захистом права власності, ЄСПЛ не має захищати незаконні доходи.

Список використаних джерел:

1. Jeffrey Simser Civil Asset forfeiture in Canada. URL: <https://ag-pssg-sharedservices-ex.objectstore.gov.bc.ca/ag-pssg-cc-exh-prod-bkt-ex/378%20-%20Civil%20Asset%20Forfeiture%20in%20Canada%20by%20Jeffrey%20Simser.pdf> (дата звернення 15.09.2022).

2. Rui Jon Petter, and Ulrich Sieber. *Non-conviction-based confiscation in Europe: possibilities and limitations on rules enabling confiscation without a criminal conviction*. Duncker & Humblot, 2015. 310 p. URL: https://pure.mpg.de/pubman/faces/ViewItemOverviewPage.jsp?itemId=item_2499325. <https://doi.org/10.30709/978-3-86113-809-9>

3. Регулирование института конфискации денежных средств и имущества, полученных преступным путем в законодательстве Великобритании, США, ФРГ, Австрии, Швейцарии, Нидерландов и Японии: Информационная справка. Электрон. текст. данные. URL: <http://komitet7.km.duma.gov.ru/site.xp/050057056124051050049.html> (дата звернення 15.09.2022).

4. Зарубежный опыт конфискации денежных средств или иного имущества, приобретенных неправомерно : монография / Прасолов В. И., Фешина С. С., Николаев Д. А., Райлян А. И., Сидоренко Г. Г., Кашурников С. Н. ; под общ. ред. В. И. Прасолова. Прометей, 2021. 232 с.

5. Annex I A compilation of illicit enrichment legislation and other relevant legislation. URL: https://baselgovernance.org/sites/default/files/2021-07/Illicit_Enrichment_Annex-1-PAGES.pdf

6. Conclusions – 23 and 24 June 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf> (дата звернення 15.09.2022).

7. EU Commission's Recommendations for Ukraine's EU candidate status. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-commissions-recommendations-ukraines-eu-candidate-status_en?s=232

8. Рішення ЄСПЛ *Paulet v. The United Kingdom*, 13 May 2014, no. 6219/08. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-142961&filename=CASE%20OF%20PAULET%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM.pdf&logEvent=False>

9. Рішення ЄСПЛ від 15.04.1991 «М проти Італії» за заявою № 12386/86 (*M v Italy* App. No. 12386/86 (ECHR 15 April 1991)). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%2212386/86%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22ADMISSIBILITY%22\],%22itemid%22:\[%22001-84327%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%2212386/86%22],%22documentcollectionid%22:[%22ADMISSIBILITY%22],%22itemid%22:[%22001-84327%22]})

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-31>

Герасимчук Т. Ф.,

кандидат історичних наук, доцент,

професор кафедри політичних наук

Рівненського державного гуманітарного університету

СТРАТЕГІЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У XXI ст. війна знову прийшла в Європу і стала тектонічним зрушенням у європейській історії. Гібридна збройна агресія Російської Федерації (РФ) проти України і повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 р. спричинили глобальний зсув у європейській безпеці, що поставило ЄС перед необхідністю пошуку нових можливостей у сфері безпеки та оборони, впровадження заходів для підвищення стійкості як в самому ЄС і в державах-членах, так і на його східних та південних кордонах. Війна в Україні змусила європейські політичні еліти усвідомити, що безпекові загрози не мають кордонів і, як зазначив Президент Європейської Ради Шарль Мішель у зверненні до послів ЄС, «потрібно в терміновому порядку швидше та сильніше поглибити зв'язки і співпрацю з сусідами» [1].

З часу свого заснування ЄС відіграє ключову роль у стабільності на Європейському континенті, сприяє миру і безпеці в усьому світі, захищаючи європейські цінності та демократичні свободи. В умовах повномасштабної російської збройної агресії для ЄС гострою потребою